

- Štvrtročník Transparency International Slovensko
- Vydané s podporou Enel – Slovenské elektrárne

Važení priatelia,

väčšina diskusie o boji proti korupcii sa sústreďuje na dve oblasti – verejné obstarávanie a úplatky v styku s úradníkmi, sudcami či lekármi. V oboch prípadoch ide o milióny až miliardy eur. Ale nepochybne najväčšie peniaze a zároveň najväčšie korupčné tlaky sa nachádzajú ešte vyššie, a to na úrovni tvorby politikov vládou či poslancami. Obstarávanie či úradníci existujú len vtedy, keď politici schvália vznik úradu a ich kompetencie. Veľké zákazky existujú len vtedy, keď sa politici rozhodnú pre dané investície (diaľnice, vakcíny, štadióny a pod.). Alebo keď zásadne menia pôsobnosť štátu (ne/privatizácia, vznik a zmeny v druhom dôchodkovom pilieri).

V pripomienkovom konaní nových návrhov zákonov sa povinne musia analyzovať viaceré dôležité súvislosti: dopady na verejné financie, podnikateľské prostredie, zamestnanosť či životné prostredie. Prečo by nemohla k doložke vplyvov patriť aj analýza dopadov z pohľadu korupcie? Politici a legislatívci by predsa mali už na začiatku zvažovať, ako nové opatrenia zmenia priestor pre korupciu, a kde bude treba dávať najväčší priestor. Pri takej privatizácii podniku je to napríklad pri samotnom výbere ponúk. Naopak pri neprivatizácii bude treba dávať pozor na pravidelné obstarávanie v štátnom podniku, výber zamestnancov či na odpredaj majetku a vlastnej produkcie.

Takáto doložka by teda umožnila odhadnúť, aké protikorupčné nástroje vybrať a na ktoré očakávané problémy sa zamerať. Je pravda, že už súčasne doložky berú legislatívci často na ľahkú váhu a dopady vyplňajú neraz formálne. No už aj to zakladá podnet pre diskusie či mediálnu kritiku. Ak by sa protikorupčná doložka vypracovala poctivo aspoň pri niektorých navrhovaných politikách, bol by to dobrý začiatok.

Gabriel Šipoš

PROTIKORUPČNÉ MINIMUM 2010: PROTIKORUPČNÉ ODPORÚČANIA PRE NOVÚ VLÁDU

Seminára, na ktorom TIS prezentovala protikorupčné odporúčania pre novú vládu, sa zúčastnili zástupcovia 5 kandidujúcich politických strán a ich koalícií. Autor: archív TIS

Ján Mičovský predstavil tézy zákona o štátnom podniku Lesy SR. Autor: archív TIS

TIS po štyroch rokoch opäť pripravila svoje aktuálne protikorupčné minimum alebo súbor odporúčaní pre politické strany a budúcu vládu, ktorá vzíde z júnových parlamentných volieb.

TIS ako súčasť projektu *Presadzovanie protikorupčnej agendy v nadchádzajúcich parlamentných a komunálnych voľbách (Pushing the Anti-corruption Agenda in Upcoming National and Local Elections in Slovakia)* pripravila prvé výstupy v podobe tlačovej konferencie (2. marec 2010), kde predstavila svoj dokument aktuálnych odporúčaní pre novú vládu. Tomu predchádzala séria workshopov, ktoré sa uskutočnili počas dvoch februárových týždňov. Zúčastnili sa ich oslovení odborní oponenti podľa jednotlivých oblastí – zdravotníctvo, samospráva, štátna správa, dotácie a eurofondy, verejné obstarávanie a politické strany. Odborníci sa mali možnosť vyjadriť k návrhom z dielne TIS. Ich reakcie nám pomohli pri výbere a formulácii najpotrebnejších politik

pre nadchádzajúce volebné obdobie.

Seminár aj s politikmi

TIS zorganizovala 9. marca 2010 seminár, na ktorom experti TIS spoločne s ďalšími odborníkmi (Zuzana Wienk – Aliancia Fair-play, Angelika Szalayová – Health Policy Institute) bližšie predstavili svoje odporúčania. Umožnili sme tiež zástupcom politických strán, aby predstavili vlastné návrhy a svoj volebný program v oblasti boja proti korupcii, prípadne sa mohli aj počas diskusie vyjadriť k odporúčaniam TIS. Ponuku vystúpiť na seminári prijalo 5 politických subjektov resp. ich koalície: KDĽ (Daniel Lipšic), LS-HZDS (Marián Klenko), volebná koalícia Most-Híd a OKS (Gábor Gál), SaS (Kamil Krnáč), SDKÚ-DS (Lucia Žitňanská). TIS tiež umožnila Jánovi Mičovskému a Petrovi

Gogolovi z iniciatívy Ľudia pre lesy, predstaviť tézy ich návrhu zákona o štátnom podniku Lesy SR s viacerými protikorupčnými prvkami. Seminára sa navyše zúčastnil aj Andrew Levchuck z Ministerstva spravodlivosti USA, ktorý priblížil ochranu osôb, ktoré nahlasujú korupciu v USA.

Zhodnotenie vlády

TIS do júnových volieb ešte v rámci projektu Protikorupčné minimum 2010 plánuje vyhodnotiť pôsobenie vlády za posledné štyri roky v oblasti boja proti korupcii a tiež hlasovanie jednotlivých poslancov parlamentu za vybrané zákony. Pozrieme sa tiež na programy politických strán a poskytneme ich analýzu z hľadiska protikorupčných opatrení. Konečným výstupom projektu bude publikácia, ktorá bude dostupná aj na webovej stránke TIS. V druhom polroku 2010 uskutočnime v rámci projektu ešte obdobné aktivity, tentokrát zamerané na miestnu samosprávu. Projekt by mal byť ukončený na začiatku roka 2011.

Tomáš Jacko
(Pokračovanie na s. 4)

Stručne z aktivít TIS

- TIS vydala 29. decembra 2009 správu hodnotiacu súčasný stav whistleblowingu (chráneného oznamovania nekalých praktík na pracovisku) na Slovensku, a to z pohľadu právnej úpravy ako aj implementácie pravidiel vo verejnom a súkromnom sektore. Správa obsahuje aj súbor odporúčaní na úpravu pravidiel týkajúcich sa ochrany oznamovateľa i mechanizmov oznamovania. Správa je v slovenskom a anglickom jazyku.

- V dňoch 13. - 14. januára 2010 sa uskutočnil v Bruseli prípravný workshop k projektu Excellence and Integrity in Public Partnerships, ktorý sa realizuje v 9 krajinách EÚ s podporou OLAF-u. TIS v ňom pokračuje po úspešnej sérii tréningov pre verejných obstarávateľov z minulého roku. Workshopu sa zúčastnila Miroslava Pačáčová. Tohtoročný seminár s názvom *Transparentnosť a integrita vo verejnom obstarávaní* sa uskutoční v dňoch 19. a 20. mája 2010. Informácie budú zverejnené na www.transparency.sk.

- Zavedenie zodpovednosti Úradu pre verejné obstarávanie za efektívne obstarávanie, zasedanie sa ÚVO za sprehľadnenie legislatívy a informácií o tendroch, či zavedenie povinných elektronických aukcií - aj tieto návrhy sú medzi 15 opatreniami na obmedzenie korupcie a zvýšenie transparentnosti pri verejnom obstarávaní, ktoré TIS predstavila 22. februára 2010. TIS namiesto politickej nominácie navrhuje vybrať predsedu ÚVO výberovým konaním, vrátane podmienky odbornej znalosti uchádzača v odbore. Podľa názoru TIS nedošlo v tejto oblasti za uplynulých 4 roky k obmedzeniu korupcie, zlepšenie nevnímajú ani verejnosť, z ktorej si až tri

štvrtiny opýtaných myslí, že pri obstarávaní vo verejnom sektore dochádza ku korupcii často alebo takmer vždy. Ročne sa pritom cez verejný sektor obstaráva v objeme zhruba 5 miliárd eur.

- TIS počas februára 2010 zorganizovala sériu piatich workshopov, vďaka ktorým pripravila súbor odporúčaní na boj proti korupcii pre politické strany a novú vládu SR. Tie zástupcovia TIS predstavili 2. marca 2010 na tlačovej konferencii *Protikorupčné minimum 2010: Odporúčania nástrojov boja s korupciou pre politické strany a novú vládu SR*. Odporúčania boli verejnosti bližšie predstavené 9. marca 2010 na seminári v Bratislave za účasti relevantných politických subjektov.

- TIS v marci 2010 realizovala v rámci projektu *Transparentnosťou proti korupcii v samospráve* 5 prednášok pre študentov žurnalistiky o možnostiach verejnej kontroly moci najmä na úrovni samosprávy. Zostávajúce prednášky sú plánované na apríl. TIS tak spolu uskutočnilo 10 prednášok v piatich slovenských mestách, kde sa na svoju profesiu pripravujú budúci novinári.

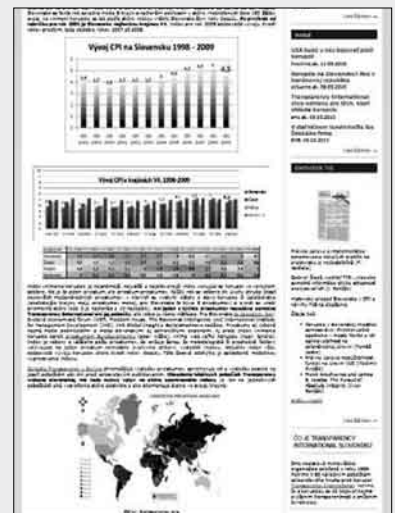
- Právna protikorupčné poradňa Transparency International Slovensko vydala Protikorupčný manuál. Manuál prehľadne popisuje, kde sa korupcia vyskytuje, ako môže občan postupovať, keď na prípad korupcie narazí a aké má aktívny občan možnosti pri verejnej kontrole moci. Informácie o tom, kedy a ako možno uplatniť zákon o slobodnom prístupe k informáciám, zákon o sťažnostiach, o obecnom zriadení a konflikte záujmov, kedy sa možno obrátiť na Úrad pre verejné obstarávanie, Protimonopolný úrad SR, prokuratúru, Európsku komisiu a pod. dopĺňajú vzory podaní a žiadostí.

TIS má novú webstránku

prehliadať si vybrané dokumenty v otvorenom formáte Slideshow priamo zo stránky. Sprístupnili sme tiež zvukové záznamy a plánujeme aj videá. TIS chce zintenzívniť komunikáciu aj smerom k občanom a mladým ľuďom. Vytvorili sme preto vlastnú "fan page" na sociálnej sieti Facebook. Môžete nás tiež nájsť na sieti Twitter a aktivovať si službu RSS, vďaka ktorej budete dostávať pravidelné upozornenia o najnovších článkoch. Pracujeme tiež na anglickej verzii stránky. **(tj)**

TIS vo februári 2010 spustila svoju úplne novú webstránku na svojej pôvodnej adrese www.transparency.sk. Nájdete na nej všetko, čo obsahovala pôvodná stránka a tiež mnoho ďalších užitočných informácií. Tie sú však v novšom, krajšom a predovšetkým prehľadnejšom formáte. Stránke na prvý pohľad dominujú odtiene modrej farby a 3 sekcie v príjemnej oranžovej farbe: Ako nahlásiť korupciu; Analýzy, hodnotenia; Naše odporúčania. V nich sústreďujeme najdôležitejšie a najčastejšie žiadané informácie. TIS má navyše aj vnovené logo, ktoré je nielen modernejšie ale aj viac v súlade s logami ostatných národných pobočiek Transparency International. Stránku denne aktualizujeme a dopĺňame nielen o zaujímavé ale aj užitočné informácie. Tie sa snažíme čo najviac graficky ilustrovať, či už grafmi alebo fotkami. Najnovšie ponúkame už aj možnosť

Fico zasadil Dzurindovi K. O.

(HOSPODÁRSKE NOVINY, 22.2.2010)

Premiér Robert Fico (Smer-SD) si do Mikuláša Dzurindu udrel len hodinu predtým, ako sa Dzurinda vzdal prvého miesta na kandidátke strany. Najskôr zverejnil pozadie financovania strany, následne vyťahoval proti Dzurindovej strane privatizáciu hotela Forum v Bratislave. Stranu obvinil, že celý predaj sa udial s požehnaním SDKÚ-DS,

ktorá bola v tom čase vo vláde. Jeho kupca, firma Diamond Hotels UK Ltd. sídli na rovnakej londýnskej adrese ako firmy Allied Wings (strane požícala peniaze) a Destor Investments (je vlastníkom starého loga SDKÚ). Spoločnosť tiež riadil ten istý človek z Dubaja ako firmu Destor Investments, ktorá je akcionárom firmy pokladníka strany Igora Kuceja Involve. ◆

Exstarosta Rače Bielik je nevinný

(SME, 17.3.2010)

Bývalý starosta Rače a funkcionár KDH Pavol Bielik je do tretice nevinný. Rozhodol o tom špecializovaný trestný súd v Pezinku, ktorý sa musel pridržiavať právneho názoru Najvyššieho súdu SR. Podnikateľ zo Šale Pavol Kollár prišiel pred šiestimi rokmi na Úrad boja proti

korupcii podať trestné oznámenie za to, že od neho Bielik spolu s podnikateľom Jaroslavom Šuščákom žiadali úplatok 5 miliónov korún za povolenie vybudovať bytový komplex potrebné od mestskej časti. Súd však vyhodnotil dôkazy proti exstarostovi Bielikovi aj podnikateľovi Šuščákovi za nedostatočné. ◆

Pôda pre starostových synov

(KORZÁR, 12.3.2010)

Približne 36 hektárov obecnej pôdy padlo 27. februára 2008 do nájmu firme ECO STAR, kde sú koteľmi dvaja starostovi synovia a bývalý obecný poslanec Gejza Bretz. Jeden zo synov je zároveň aj obecným poslancom. K pozemkom prišli bez výberového konania.

O obecnú pôdu mal pritom záujem aj iný miestny podnikateľ. Starosta Vrbova Félix Jankura tvrdí, že v čase, keď zmluvu uzatvárali, verejná súťaž podľa zákona nebola potrebná. Keby zmluvu uzavreli po 1. júli 2009, keď začal platiť nový zákon, starosta a synovia by pravdepodobne ťahali za kratší koniec. ◆

Fico pred voľbami rozdáva krajom

(HOSPODÁRSKE NOVINY, 18.2.2010)

Terajšia vláda počas svojho pôsobenia na štrnástich výjazdových rokovaniach rozdala regiónom zhruba sto miliónov eur. Jednu z najvyšších súm premiér ohlásil po rokovaní v Topoľčanoch, ktoré sú jeho rodiškom - na vybudovanie rýchlostnej cesty R8 z Nitrý po Hradište by malo ísť až 280 miliónov eur. Nie vždy sa podarilo splniť to, čo

si vláda predsavzala. Peniaze ministerstvo hospodárstva neposlalo napríklad na vybudovanie priemyselného parku Rohožná pri Brezne. Doteraz sa nenaplnil ani premiérov sen o tom, že by sa na území Banskej Štiavnice uplatňovala nulová DPH na cestovný ruch. Takúto úpravu by navyše nepovoľovala ani legislatíva Európskej únie, ktorá nulový sadzbu neumožňuje. ◆

Slotov človek si pomohol

(PRAVDA, 19.3.2010)

Prednosta Krajského pozemkového úradu v Bratislave Ivan Mišík, ktorého do funkcie nominovala

SNS, náhle bohatne. V atraktívnej obci Láb najprv nakúpil 40 árov lacnejšej ornej pôdy, z ktorej sa už čoskoro stanú desťnásobne drahšie stavebné parcely. K nej neskôr prikúpil od Slovenského

pozemkového fondu ešte susedných 30 árov. V decembri 2008 požiadal obec, aby zmenila v jeho lokalite územný plán, ktorý by mu zabezpečil premenu ornej pôdy na stavebné parcely. Na to, aby dedina mohla urobiť zmeny v pláne, potrebovala

vyjadrenie krajského pozemkového úradu, či ornú pôdu dovolí vyňať z pôdneho fondu. O vyňatí pôdy v Labe rozhoduje práve bratislavský krajský pozemkový úrad, ktorý vedie Mišík. Mišík pred dedinu vydal tri súhlasné stanoviská. ◆

výber z TI Newsletter, Berlín, domácej a zahraničnej tlače

EURÓPA

GRÉCKO: ZA KRÍZU MÔŽE AJ ÚPLATKÁRSTVO V PREBUJNENEJ BYROKRACII

Prebujnené úplatkárstvo a daňové úniky bránia Grécku dostať sa z najhoršej finančnej situácie za posledných 16 rokov. Ako uviedol výkonný riaditeľ spoločnosti Gaea Products na výrobu olivového oleja Aris Kefalogianis, úplatkárstvo je dôsledkom byrokracie. „Ludia sa unavia a zaplatia čokoľvek, aby viac nestrácali čas. To vedie k pomalšiemu rastu a menším investíciám.“ Jeho vlastná firma sa pred desiatimi rokmi rozbiehala aj v Aténach, ale byrokrati v preplnených úradoch požadovali toľko úplatkov na vybavenie dlhého zoznamu povolení, že sa po roku presťahoval radšej do malého mestečka v Agrinione, kde boli menej úplatní úradníci. (nzherald.co.nz)

ČESKO: PODPLÁCANIE PRI VEREJNÝCH ZÁKAZKÁCH OČAKÁVA AŽ 60 PERCENT FIRIEM

Šesťdesiat percent malých a stredných podnikateľov si myslí, že je nemožné získať verejnú zákazku bez provízie alebo úplatku. Vyplývalo to z prieskumu Asociácie malých a stredných podnikateľov, ktorý sa uskutočnil začiatkom februára na vzorke 550 podnikov s 5 – 250 zamestnancami. Opačný názor má 30 percent opýtaných. Iná situácia je v súkromnom sektore: tri štvrtiny respondentov potrebu úplatku nevnímajú. Bežná výška provízie je v súkromnom sektore 9 a vo verejnom 16 percent. Viac ako štvrtina firiem konštatovala, že by bola ochotná dať úplatok. Deväť percent deklarovalo, že ho už dalo. Až 44 percent opýtaných vyjadrilo ohoťu korupčné pokusy zverejniť. (Prague Daily Monitor)

FRANCÚZSKO: CHIRAC VRAJ ZAMESTNÁVAL SVOJICH NA FIKTÍVNYCH MIESTACH

A bývalý francúzsky prezident Jacques Chirac čelil obvineniu z fiktívneho zamestnávania svojich politických priateľov na parížskej radnici v období, keď bol starostom

hlavného mesta. Takýchto dobre platených miest s vysokými pracovnými nákladmi mal vytvoriť sedem. Údajní zamestnanci radnice však pracovali pre Chiracovu politickú stranu. Ak by sa prípad dostal na súd, išlo by o precedens v moderných francúzskych dejinách, keď by významný politický líder čelil trestnému procesu. V októbri sa proti Chiracovi začalo aj iné trestné stíhanie vo veci sprenevery 4,5 milióna eur z verejných zdrojov použitých na zamestnanie „osobitných splnomocnencov“ mesta, ktorí tiež pracovali pre primátorovu politickú stranu. Dnes 77-ročný bývalý prezident akékoľvek obvinenia rázne odmieta. Jacques Chirac bol parížskym primátorom v rokoch 1977 – 1995, keď sa stal prezidentom. (guardian.co.uk)

ÁZIA

INDIA: NULOVÉ BANKOVKY ZAHANBUJÚ SKORUMPOVANÝCH ÚRADNÍKOV

Boj proti korupcii má povzbudiť originálny fah s nulovými bankovkami. Bankovky vo fialovej farbe päťdesiatrupiovky, s portrétom Gándhího a s číslom nula majú slúžiť na zahanbenie skorumpovaných úradníkov. V počte 25-tisíc kusov ich vydala mimovládna organizácia *Piaty pillar*. Predseda *Piateho pillera* Vijay Anand vysvetľuje, že úradníci sa s odmietnutím úplatku stretávajú veľmi zriedka, a preto sú zaskočení. Podobné jednoduché nápady na boj s korupciou sa však nemusia vždy skončiť šťastne. Keď indická vláda zverejnila na internete mená úradníkov čeliacich obvineniam z korupcie, zoznam sa stal praktickou príručkou toho, koho možno podplatiť. (The Economist)

SRÍ LANKA: VLÁDA SPRENEVERILA VIAC AKO MILIARDU DOLÁROV Z DAROV OBETIAM CUNAMI

Päť rokov po tragickom cunami čelí Srí Lanka tlaku antikorupčnej organizácie vyúčtovať ešte polovicu z 2,2

miliardy USD od oficiálnych donorov vrátane Svetovej banky, OSN a Japonska. „Tie peniaze chýbajú, odkedy prišli do rôznych vládnych agentúr,“ vyhlásil zástupca riaditeľa organizácie Rukshana Nanayakkara. Tisíce ľudí preto dodnes nemajú strechu nad hlavou a nie sú ojedinelé prípady, keď si za vlastné ťažko získané peniaze kúpia domy od iných, ktorým ich postavili z darovaných prostriedkov. Svetová banka odhalila vo svojom audite o. i. 168 motocyklov, ktoré vláda nakúpila pre seba a vyplatila ich z medzinárodnej pomoci obetiam cunami. Typické je aj zvyhodňovanie väčšinových Sinhalov na juhu na úkor Tamilov v konfliktnnej oblasti na severe a východe krajiny. (AFP)

ni inam. Ako však varovala ministerka spravodlivosti Eva Morganová, ktorá nové pravidlá v decembri oznámila, odmena sa nebude týkať ľudí konajúcich na základe nenávisťi alebo pomsty. Situáciu komplikuje napr. prax korumpujúcich úradníkov používať časť špinavých peňazí na umlčanie tých podriadených, ktorí do veci vidia. Vládna Antikorupčná komisia zároveň nemá dostatok úradníkov, a aj preto žiada o pomoc občanov. Korupcia bola hlavnou príčinou libérijskej občianskej vojny v rokoch 1989 – 2003, z ktorej sa krajina stále spamätáva. (BBC)

AMERIKA

USA: LOBISTI SA MÔŽU POLITIKOM LEGÁLNE VYHRÁŽAŤ ANTIKAMPAŇAMI

Americkí lobisti dostali novú zbraň – akékoľvek volenému politikovi môžu povedať: máme milióny a budeme ich investovať do kampane za teba, alebo proti tebe, ako chceš... Umožnilo im to januárové rozhodnutie Najvyššieho súdu v spore *Citizens United vs. the Federal Election Commission*. Prezident Barack H. Obama nazval rozhodnutie súdu krátko po jeho vydaní „zelenou novou tlakovej vlny záujmových peňazí na politiku.“ V platnosti však ostávajú regulácie týkajúce sa firiem podporujúcich politické ciele. Senátori sa teraz snažia tieto regulácie posilniť. Jednou z možností je zakázať politické investície firmám, ktoré zamestnávajú lobistov, dostávajú vládne peniaze alebo majú ťažisko zisku v zahraničí. Druhá možnosť je sprísniť pravidlá spolupráce medzi kampaňujúcimi a vonkajšími skupinami napríklad tak, že nebudú môcť angažovať tie isté inzertné spoločnosti alebo poradcov. Trefou možnosťou je vyžadovať súhlas spolupodielnikov s politickými aktivitami spoločnosti, prípadne tlačíť na zverejňovanie mien šéfov firiem v inzerciách, ktoré platia. (The New York Times)

AFRIKA

LIBÉRIA: ZA UDANIE KORUPCIE FINANČNÁ ODMENA

Za vyzradenie korupcie možno v Libérii podľa nového prezidentského dekrétu získať peniaze a nové zamestnanie. Prezidentka Ellen Johnson-Sirleafová sľúbila občanom, ktorí udajú korupciu vedúcu k peniazom, päť percent z danej sumy. Ak sa pre informovanie o nadriadených boja o svoje miesto, môžu byť prerade-

PROTIKORUPČNÉ MINIMUM 2010: PROTIKORUPČNÉ ODPORÚČANIA PRE NOVÚ VLÁDU

(Dokončenie zo s. 1)

ZHRNUTIE ODPORÚČANÍ PRITIKORUPČNÉHO MINIMA 2010 PRE CENTRÁLNU VLÁDU (VÝBER)

1. štátna správa, dotácie a eurofondy	<ul style="list-style-type: none"> • Pri tvorbe politik a hodnotení ich dopadov zvýšiť dôraz na kvalitu analýz ich prínosov a nákladov • Posilniť súťažné riešenia alokácie verejných zdrojov pred nesúťažnými • Vytvoríť užívateľsko-kontrolných webov – napríklad centrálny portál všetkých eurofondov a všetkých dotácií • Vytvoríť a zaviesť etický kódex pre štátnu správu a vytvoríť pozíciu splnomocnenca dohliadajúceho na jeho plnenie • Komplexnou zákonnou úpravou upraviť nahlasovanie nekalých praktík, tzv. whistleblowing
2. infozákon	<ul style="list-style-type: none"> • Pokračovať v rozširovaní okruhu informácií, ktoré sú povinné osoby povinné poskytovať proaktívnym spôsobom, t.j. zverejňovaním, s dôrazom na internet
3. verejné obstarávanie	<ul style="list-style-type: none"> • Zaviesť pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov povinnosť viesť register zmlúv a zmluvných vzťahov, ktorý je verejne dostupný na ich internetovej stránke • Zaviesť pravidlo, aby verejná zmluva vstúpila do platnosti až jej zverejnením na internetovej stránke verejného obstarávateľa a obstarávateľa • Zaviesť pre každého verejného obstarávateľa a obstarávateľa povinnosť zverejniť na svojej internetovej stránke profil verejného obstarávateľa/obstarávateľa, v ktorom budú verejne dostupné informácie o každej zákazke • Zaviesť pre každého verejného obstarávateľa a obstarávateľa povinnosť realizovať elektronické aukcie na obstarávanie tovarov a služieb • Výber predsedu Úradu pre verejné obstarávanie uskutočňovať výberovým konaním
4. súdnictvo	<ul style="list-style-type: none"> • Zaviesť anonymizované výberové konania na sudcov • Zvážiť voľbu sudcov na určité primerane dlhé obdobie (napr. 12 rokov) bez možnosti opätovného zvolenia do funkcie • Zaviesť pravidelné, merateľné hodnotenia sudcov, zverejňovanie takéhoto hodnotenia prostredníctvom internetu • Zaviesť pravidelný tréning etického správania sa sudcu a pracovníkov súdov • Vyhотовovať a sprístupňovať zvukové, resp. zvukovo-obrazové záznamy zo všetkých verejných pojednávaní
5. územná samospráva	<ul style="list-style-type: none"> • Otvoriť verejnosti činnosť a rozhodovanie orgánov obce • Posilniť transparentnosť v oblasti rozhodovania samospráv • Posilniť kontrolu a transparentnosť v oblasti financií • Zaviesť centrálny registre pre obce a samosprávne kraje
6. financovanie politických strán a politikov	<ul style="list-style-type: none"> • Ustanoviť inštitúciu pre dohľad a kontrolu nad financovaním politických strán • Zjednodušiť darovanie a zvýšiť informovanosť o daroch politickým stranám • Zaviesť pravidlá pre financovanie kampane pre voľby do Európskeho parlamentu, vyšších územných celkov a volieb obecných a mestských zastupiteľstiev, starostov a primátorov • Sfunkčniť systém majetkových priznaní, aby umožňoval kontrolu nárastu majetku počas výkonu verejnej funkcie
7. zdravotníctvo	<ul style="list-style-type: none"> • Zverejniť obsah zmlúv medzi poskytovateľmi a poisťovňami, ako aj finančných indikátorov všetkých poskytovateľov (výkaz ON 0104) • Vybudovať užívateľský portál pre pacientov, kde by si vedeli vybrať poskytovateľov • Zaviesť (prípadne so štátnou dotáciou podporiť) povinný ročný výpis poisťovní pre pacientov so zoznamom a cenami výkonov, liekov a liečebných pomôcok
8. iné (médiá, polícia)	<ul style="list-style-type: none"> • Zrušiť právo na odpoveď pre tlač • Sprísniť možnosť verejných funkcionárov či inštitúcií podávať žalobu na ochranu osobnosti proti médiám • Urýchliť zavedenie kamerového systému pre kontrolu práce dopravnej polície pri vymáhaní zákonov • Znížiť/odstrániť flexibilitu dopravných policajtov pri rozhodovaní o pokutách zavedením tabulkového systému s odstupňovaním sankcií podľa okolností a závažnosti priestupkov

SEMINÁR O ZLEPŠENÍ SÚDNICTVA

Transparency International Slovensko usporiadala dňa 10. decembra 2009 odborný seminár pod názvom „Výzvy slovenského súdnictva a možnosti

zlepšenia existujúceho stavu“. Seminár sa uskutočnil vďaka finančnej podpore Americkej ambasády v Bratislave a Open Society Institute.

Inšpirácie z ČR

Podpredseda Krajského súdu v Prahe Luboš Dörfel predstavil pilotný projekt minitímov v českej justícii, ktorý je zameraný na zvýšenie efektivity činnosti súdov. V dôsledku zavedenia tohto projektu sa podarilo na vybraných súdoch výrazne znížiť počet administratívnych úkonov na a urýchliť vybavovanie pridelených vecí. V závere prvého bloku seminára vystúpil Miroslav Beblavý z Inštitútu pre dobre spravovanú spoloč-

Dôvody, pre ktoré sa Transparency International Slovensko rozhodla zorganizovať tento seminár, sú predovšetkým dlhodobou nízkou dôverou verejnosti v inštitúcie slovenskej justície a rozšírenosť názoru, že jedným z hlavných problémov slovenského súdnictva je práve korupcia. Podľa reprezentatívneho prieskumu agentúry Focus, ktorý pre Transparency International Slovensko uskutočnila v novembri 2009, takmer polovica respondentov považuje súdy a prokuratúru za inštitúcie, v ktorých úplatkárstvo existuje a je rozšírené. Nízkou dôverou verejnosti v orgány slovenskej justície ilustruje prieskum EUROBAROMETER, podľa ktorého slovenským súdom dôveruje len 30 percent obyvateľov, pričom priemer Európskej únie sa dosahuje úroveň 48 percent. Dôvodom nízkej dôvery občanov v súdnictvo je množstvo, môžeme spomenúť napríklad prietahy v konaní, zjavná nečinnosť sudcov v niektorých kauzách, „prekvapujúce rozsudky“ atď.

Znepokojujúci stav

Cieľom seminára preto bolo na základe diskusie odbornej verejnosti pomenovať stav, v ktorom sa slovenská justícia v súčasnosti nachádza, identifikovať základné problémové oblasti výkonu spravodlivosti a hľadať možné riešenia, ktoré by napomohli k odstráneniu problémov, s ktorými sa súdnictvo na Slovensku potýka.

Seminár otvorili Gabriel Šipoš, riaditeľ Transparency International Slovensko a Keith A. Eddins, Chargé d'affaires, a.i. Veľvyslanectva USA v Bratislave. Gabriel Šipoš upozornil, že nezávislosť súdov je spo-

chybňovaná práve v čase, keď vládnucci politici útočia na médiá prostredníctvom žalôb na ochranu osobnosti, keď investori žalujú štát kvôli obmedzeniam možností na podnikanie a mimovládne organizácie sú nútené sa domáhať informácií o nakladaní s verejnými zdrojmi súdnou cestou. Znepokojenie nad súčasným stavom slovenskej justície tiež vyjadril Keith A. Eddins: „Keď čítame, že sudcovia čelia disciplinárnemu stíhaniu za to, že pravdivo a pod prísahou svedčili na súde alebo verejne hovorili o problémoch v justícii, čudujeme sa, prečo.“

Etika a nezávislosť

Na seminári vystúpil s príspevkom Radoslav Procházka z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity (TU), ktorý sa snažil odhaliť príčiny nedôvery verejnosti v súdny systém. V nasledujúcom príspevku Pavel Holländer, podpredseda Ústavného súdu ČR, hovoril o nevyhnutnosti ochrany nezávislosti sudcov a potrebe zamedzovať pokusom o zasahovanie do nej. Tému etiky sudcov na Slovensku sa vo svojom prejave venovala Alexandra Krsková, taktiež z Právnickej fakulty TU, pričom sa snažila identifikovať možné prostriedky na posilňovanie a kontrolu dodržiavania stanovených etických zásad sudcovského stavu. V nadväznosti na príspevok A. Krskovej predstavil nemecký systém kontroly nestrannosti výkonu spravodlivosti pri výkone funkcie sudcu Dr. Paul Springer. Vo svojom príspevku účastníkom seminára priblížil mechanizmy zavedené v Spolkovej republike Nemecko zamerané na predchádzanie konfliktu záujmov u sudcov, ako aj na

kontrolu dodržiavania týchto pravidiel vrátane možností postihov sudcov, ktorí sa voči týmto pravidlám previnili.

So stručným zhrnutím stavu slovenskej justície so zreteľom najmä na možné obmedzovanie nezávislosti sudcov prostredníctvom disciplinár-

Na seminári vystúpil aj Keith A. Eddins, súčasný najvyšší predstaviteľ USA na Slovensku.

Autor: archív TIS

ných konaní a ovplyvňovania výberových konaní na posty sudcov vystúpila sudkyňa Jana Dubovcová. Dubovcová uviedla príklady zneužívania inštitútov disciplinárnych právomocí voči sudcom a predstavila možnosti na zamedzenie zásahov do sudcovskej nezávislosti zo strany výkonnej moci, ako aj možnosti na posilnenie garancií sudcovskej nestrannosti. Pavel Nechala z Transparency International Slovensko predstavil výsledky prieskumu zameraného na zistenie stavu technického a personálneho zabezpečenia slovenských súdov. Zo zistení prieskumu vyplynuli dva závery. Prvým je, že súdy na Slovensku sú nedostatočne otvorené voči verejnosti. Za druhý záver označil technické zabezpečenie slovenských súdov, ktoré je dlhodo- bo nevyhovujúce.

nosť (SGI), ktorý sa zamerl na možnosti verejnej kontroly výkonu spravodlivosti na Slovensku a odporúčania na posilnenie prvku verejnej kontroly súdnictva v podmienkach Slovenskej republiky.

V druhej časti seminára vystúpili zástupcovia politických strán a predniesli ich predstavy a návrhy na zlepšenie situácie v slovenskej justícii. Pozvanie na seminár prijali zástupcovia SDKÚ-DS, KDĽ, Most-Híd, SaS a OKS. Na možnosť vystúpiť na seminári nereagovali strany Smer-SD, HZDS-LS a SNS. ◆

Pavel Nechala

advokát, spolupracovník TIS

Príspevky zo seminára a závery sú dostupné na internetovej stránke Transparency International Slovensko - <http://transparency.sk/temy/sudy/>.

ZMENY V ZÁKONE O VÝKONE PRÁC VO VEREJNOM ZÁUJME

V rubrike „Protikorupčné nástroje“ od roku 2003 predstavujeme novoprijaté protikorupčné zákony, resp. ich zmeny a doplnenia, s dôrazom na aplikáciu týchto predpisov v prostredí

územnej samosprávy. Jednou z mála takýchto právnych noriem prijatých vo volebnom období 2006 – 2010 bola novela zákona o výkone práce vo verejnom záujme.

Zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme (ďalej len „ZVPVZ“) je základným právnym predpisom regulujúcim práva a povinnosti zamestnancov pri výkone tzv. práce vo verejnom záujme. Ide o prácu vo verejnom sektore, kde zamestnávateľom sú obce/mestá a vyššie územné celky, ale aj vybrané štátne orgány, a tiež právnické osoby zriadené, resp. založené samosprávou alebo štátom alebo kde má samospráva, resp. štát aktuálnu majetkovú účasť viac ako 67 percent. Na úrovni územnej samosprávy je teda ZVPVZ kľúčovým tak pre zamestnancov obecných/mestských úradov, ako aj pre zamestnancov obecných príspevkových a rozpočtových organizácií (základné školy, domovy sociálnych služieb, centrá voľného času, kultúrne strediská, ...) i obchodných spoločností založených, resp. majoritne ovládaných obcou (technické služby, vodárne, obecné lesy, ...). Tento zákon sa nevzťahuje akurát na zamestnancov, ktorí vykonávajú pracovné činnosti remeselné, manuálne alebo manipulačné s prevahou fyzickej práce.

ZVPVZ nadobudol účinnosť 1. januára 2004, kedy nahradil v tom čase už prekonaný zákon č. 313/2001 Z. z. o verejnej službe. ZVPVZ upravuje základné predpoklady výkonu práce vo verejnom záujme (§ 3), ale aj postup pri výberových konaniach (§ 5 – 6), pravidlá pri podriadenosti zamestnancov (§ 7), povinnosti a obmedzenia zamestnanca (§ 8), podnikanie zamestnancov (§ 9 – 9a), povinnosť vybraných zamestnancov deklarovať svoje majetkové pomery (§ 10) či pravidlá náhrady škody (§ 13a). V prípade, že v tomto zákone nie je uvedené inak, platí na zamestnancov Zákoník práce (§ 1 ods. 4). Od

roku 2004 bol zákon celkovo štyrikrát novelizovaný. Okrem troch technických noviel to bol zákon č. 490/2008. Z. z. (ďalej len „novela“) účinná je od 1. januára 2009, na ktorú sa zameriame v nasledujúcom texte.

Nepotizmus

Do účinnosti novely platilo, že v záujme prevencie nepotizmu nemožno zamestnancov, ktorí sú navzájom tzv. blízkymi osobami¹, zaradiť do vzájomnej priamej podriadenosti alebo nadriadenosti, alebo tak, aby jeden podliehal pokladničnej kontrole alebo účtovnej kontrole druhého (§ 7). Novela toto ustanovenie ešte sprísnila, keď určila, že vo vzájomnej podriadenosti/nadriadenosti nemôžu byť nielen dvaja zamestnanci medzi sebou, ale ani zamestnanec a „fyzická osoba vykonávajúca verejnú funkciu“, t.j. starosta/primátor, resp. poslanec obecného/mestského zastupiteľstva. V praxi sa však už vyskytli aj pokusy o obídenie tohto ustanovenia. Známym je prípad z Mestskej časti Košice – Pereš, kde starosta, v záujme zachovania pracovnej pozície svojej manželky,

pracujúcej na miestnom úrade, účelovo vymenoval na skrátenej úvazok do funkcie prednostu úradu, ktorý sa tak stal formálnym nadriadeným tejto odbornej referentky.

Podnikanie a iná zárobková činnosť

Ďalšou významnejšou zmenou je spresnenie podmienok na podnikanie a výkon inej zárobkovej činnosti pri tzv. vedúcich zamestnancoch (§ 9), ale aj pri „obyčajných“ zamestnancoch (§ 9a). Zatiaľ čo do konca roka 2008 mohli vedúci zamestnanci podnikáť v zásade kedykoľvek, keď na to dal písomný súhlas ich zamestnávateľ, po novele majú zúžený priestor. Okrem vedeckej, prednášateľskej či znaleckej činnosti môže vedúci zamestnanec vykonávať inú zárobkovú činnosť už len v troch vymedzených oblastiach: pri rozvojových projektoch EÚ realizovaných v iných krajinách, ďalej pri posudzovaní projektov financovaných z verejných zdrojov a napokon pri „činnostiach, ktorých predmetom je uskutočňovanie programu supervízie“. Práve „supervízia“ však môže – s ohľadom na vägnosť a absenciu právnej úpravy obsahu tohto pojmu – výhľadovo vytvoriť priestor aj na „privyrábanie“ si vedúcich zamestnancov. „Obyčajní“ zamestnanci môžu vykonávať inú zárobkovú činnosť zhodnú s predmetom činnosti podľa pracovnej zmluvy vždy, ak majú na to súhlas zamestnávateľa. Súhlas zamestnávateľa však nepotrebujú, ak ide o tri vyššie uvedené výnimky.

Náhrada škody

Treťou dôležitou zmenou je explicitné určenie pravidiel pri náhrade škody (§ 13a). Novela určila, že zamestnávateľ je povinný požadovať od zamestnanca náhradu škody, za ktorú mu zamestnanec

zodpovedá. S tým, že pri náhrade škody spôsobenej z nedbanlivosti ju môže zamestnávateľ určiť nižšou sumou, ako je skutočná škoda alebo ako je štvornásobok funkčného platu alebo priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Ak skutočná škoda spôsobená z nedbanlivosti je vyššia ako štvornásobok funkčného platu alebo priemerného mesačného zárobku zamestnanca, suma náhrady škody musí byť najmenej jeden funkčný plat alebo priemerný mesačný zárobok zamestnanca. Novela zároveň ustanovila, že ak zamestnanec uhradil aspoň dve tretiny určenej sumy náhrady škody, môže zamestnávateľ upustiť od vymáhania zvyšnej sumy náhrady škody. To však neplatí, ak ide o zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať, a o zodpovednosť zamestnanca za stratu zverených predmetov, alebo ak bola škoda spôsobená úmyselne alebo pod vplyvom alkoholu alebo po požití omamnej látky alebo psychotropnej látky.

Z pohľadu transparentnosti novela síce priniesla viacero objektívnych vylepšení, nedotkla sa však niektorých ďalších problematických ustanovení ZVPVZ. Ide napr. o fakt, že majetkové priznania vedúcich zamestnancov sú stále neprístupné verejnosti (§ 10) či o skutočnosť, že pri výberovom konaní má zamestnávateľ stále právo rozhodnúť o obsadení voľného pracovného miesta „na základe posúdenia vhodnosti jednotlivých uchádzačov z hľadiska ich znalosti a schopnosti“ (§ 6 ods. 2). Posúdenie „vhodnosti“ však môže priniesť aj svojvoľné subjektívne rozhodovanie. ◆

Vladimír Pirošík

advokát, spolupracovník TIS

¹ Blízkou osobou je v zmysle § 116 Občianskeho zákonníka príbuzný v priamom rade (predok, potomok), súrodenec a manžel, a prípadne aj iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom (napr. druh, družka), ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pocítovala ako vlastnú ujmu.

SAMUEL P. HUNTINGTON: POLITICAL ORDER IN CHANGING SOCIETIES

Samuel P. Huntington, jeden z najdôležitejších politických mysliteľov 20. storočia a autor známeho *The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order*, sa už pred vyše 40 rokmi uviedol do pozornosti

dielom *Political Order in Changing Societies (Politický poriadok v meniacich sa spoločnostiach)*. Táto klasika politickej literatúry priniesla jednu z posledných veľkých teórií politickej zmeny a politického vývoja.

Aj napriek svojmu veku, je táto päťstostranová kniha stále veľkým prínosom modernej politickej analýzy. *Francis Fukuyama*, ktorý napísal úvod do jej posledného vydania, s obdivom hovorí o tom, ako Huntingtonovo dielo v dobe vzniku ovplyvnilo spôsob, akým nielen akademický ale aj politický svet vnímal vývoj v jednotlivých a predovšetkým rozvíjajúcich sa krajinách. Toto uznanie si Huntington určite zaslúži, keďže jeho kniha priniesla rigorózný výskum o politických inštitúciách v novovznikajúcich krajinách a národoch celého sveta. Inými slovami, *Politický poriadok* prináša detailný výskum v oblasti vzťahov medzi vývojom a stabilitou. Tieto vzťahy, závislosti a podmienky vysvetľuje Huntington v 7 kapitolách.

Dielo je tiež kritikou *teórie modernizácie*. Huntington tvrdí, že modernosť prináša stabilitu, modernizácia však nestabilitu. Kľúčovým argumentom a tézou knihy je tvrdenie, že násilie a nestabilita, ktoré boli typické pre obdobie po druhej svetovej vojne, boli predovšetkým výsledkom rapidnej sociálnej zmeny a rapidnej mobilizácie nových skupín do politiky, a to všetko za prispenia pomalého vývoja politických inštitúcií. Huntington cez popis vzťahu politického a ekonomického vývoja ďalej tvrdí, že tieto dva ukazovatele vývoja v rozvojovej alebo rozvíjajúcej sa krajine nemusia byť na sebe nevyhnutne závislé, a teda že jeden sa zaobíde aj bez toho druhého.

Korupcia a vývoj

Neodmysliteľnou súčasťou každého politického vývoja

v krajine je vysporiadanie sa s korupciou a javmi s ňou spojenými. Huntington sa pozerá na korupciu cez okuliare stáročného vývoja v krajinách. Tvrdí, že jej rozsah je v korelácii s rapidnou sociálnou a ekonomickou modernizáciou. Korupciu preto vidí ako jeden z ukazovateľov nedostatku efektívnej politickej inštitucionalizácie. Práve preto je korupcia najrozšírenejšia počas najintenzívnejších fáz modernizácie krajín. Autor poskytuje tri dôvody, prečo modernizácia prináša so sebou aj korupciu.

Po prvé, korupcia je výsledkom rozdielu medzi verejným a súkromným záujmom. Ten-

to rozdiel a predovšetkým jeho vnímanie, prichádza spolu s modernizáciou spoločnosti. Príkladom je vnímanie hlavy štátu (napr. kráľa) ako verejne zodpovednej osoby oproti tradičnému vnímaniu hlavy štátu ako súkromnej osoby, ktorá si môže slobodne rozdeľovať verejné prostriedky bez akejkoľvek spoločenskej zodpovednosti.

Po druhé, modernizácia prispieva ku korupcii vytváraním nových zdrojov bohatstva a moci. Ich vzťah k politike nie je definovaný tradičnými normami spoločnosti a moderné normy nie sú zatiaľ akceptované spoločenskými elitami. Korupcia je preto

priamym dôsledkom vzostupu nových skupín s novými zdrojmi, a predovšetkým ich snahou sa efektívne pohybovať v politickom priestore. Systém však zatiaľ nestihol dostatočne rýchlo poskytnúť legitímne a akceptovateľné prostriedky, ako asimilovať nové skupiny do politického systému.

Korupcia napriek novým zákonom

Po tretie, modernizácia podporuje korupciu zmenami, ktoré produkujú samotný politický systém. Vďaka modernizácii rastú právomoci vlády, a tiež sa rapídne zvyšujú činnosti podliehajúce vládnej regulácii. Vznik nových zákonov zvyšuje možnosti korupcie. Závisí však do značnej miery na rozsahu ich všeobecnej podpory u populácie, na ľahkosti, s akou môžu byť nové zákony porušované, a na zisku z ich porušenia. Huntington preto tvrdí, že v spoločnosti, kde je korupcia rozšírená, vedie prijatie prísnych protikorupčných zákonov iba k zvýšeniu príležitostí pre korupciu.

Huntington je podobne ako v jeho novšom diele charakteristický svojou argumentáciou, ktorá je plná príkladov zo svetovej histórie a histórie medzinárodných vzťahov. Čitateľ nadobúda presvedčenie, že autor dokáže každé jedno tvrdenie podložiť oficiálnou štúdiou alebo konkrétnymi príkladmi. Tie autorovi pomáhajú pri popisovaní všeobecných trendov, ale aj pri získavaní si čitateľa jeho revolučnými myšlienkami. Huntington však nezabúda upozorniť a vysvetliť aj početné výnimky. Dielo *Politický poriadok v meniacich sa spoločnostiach* sa preto dá odporučiť všetkým tým, ktorí majú radi prepracované argumenty, zaujímajú sa o históriu medzinárodných vzťahov, svetovú históriu 20. storočia a o politiku vývoja.

Tomáš Jacko

Ctibor Košťál, výkonný riaditeľ SGI:

„Dobrá vláda nič neskrýva.“

Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI) vznikol v roku 2001. SGI je nestranická, nezisková, mimovládna organizácia, ktorej cieľom je hľadať riešenia pre skvalitnenie procesu alokácie verejných zdrojov na zabezpečenie kvalitných, prístupných, transparentných a efektívnych verejných služieb pre občanov Slovenska. O projektoch organizácie sme sa rozprávali s jej výkonným riaditeľom Ctiborom Košťálom.

Súčastou dobrého vládnutia je aj transparentnosť. Ctibor, prečo je podľa SGI transparentné vládnutie dôležité? Ako si predstavujete dobre vládnúcu vládu?

– Transparentné vládnutie umožňuje väčšiu kontrolu zo strany verejnosti a teda zvyšuje informovanosť o jednotlivých politikách vlád. Je teda dôležitá z pohľadu občanov, ktorí by mali vedieť, aké služby za svoje peniaze dostávajú. Väčšia transparentnosť napríklad pri verejných obstarávaníach vytvára predpoklad výberu cenovo a aj kvalitatívne najlepšej ponuky a je teda stimulom efektívnejšieho spravovania spoločnosti. Z pohľadu transparentnosti dobre vládnuca vláda nič neskrýva, ale naopak má ambíciu vpustiť do vnútorných procesov čo najviac svetla a vytvárať prostredie, v ktorom platia pravidlá a existuje nezávislosť inštitúcií dohliadajúcich na jej kroky.

Aké sú hlavné aktivity SGI? Čím sa líši od podobných organizácií ako INEKO alebo od našej organizácie – Transparency International Slovensko? Je SGI skôr inštitúcia think-tankového alebo watchdogového typu?

– SGI sa dlhodobo profiluje ako think-tank, avšak v poslednej dobe sme svoje pôsobenie rozšírili aj na aktivity watchdogového typu. Sice si nemyslím, že cieľom je sa líšiť, ale prirodzene obsadzujeme iný priestor ako TIS alebo INEKO. V poslednej dobe to bolo najmä vysoké školstvo, integračné politiky či oblasť inkluzívneho školstva, predtým napríklad využitie štrukturálnych fondov. Aktuálny projekt Nové idey pre Slovensko je zástupcom think-tankovej aktivity. Na základe diskusie projekt prináša nové pohľady na oblasti ako vzdelá-

vanie, zdravotníctvo, korupcia, súdnictvo a iné. Projekt zameraný na žiakov zo znevýhodneného prostredia analyzuje situáciu v oblasti inkluzívneho vzdelávania a pracuje s učiteľmi na výmene skúseností. Iný náš projekt učí učiteľov učiť inak o otázkach súvisiacich s preklápaním zahraničnopolitických tém do predmetov ako sú zemepis, dejepis či náuka o spoločnosti. Spustili sme aj projekt, v ktorom testujeme nové indikátory integrácie migrantov prispôbené špecifikám SR. V prípade jeho úspechu a najmä v prípade osvojenia si jeho výstupov zo strany ministerstva práce bude SR priekopníkom v tejto oblasti na úrovni EÚ. S veľkou pravdepodobnosťou v blízkej budúcnosti spustíme projekt venujúci sa dizajnovaniu novej metodológie na sledovanie efektívnosti využitia štrukturálnych fondov EÚ. Z watchdogových aktivít spomeniem kauzu sociálnych podnikov, kde sa nám podarilo odhaliť prešľapy pri verejných obstarávaní a nakladaní s prostriedkami EÚ a štátneho rozpočtu SR. Špecifickou aktivitou je spustenie nového portálu odkazprestarostu.sk určeného v prvej fáze pre všetkých Bratislavčanov, ktorí chcú oznamovať samospráve problémy zo svojho okolia. Projekt má watchdogový charakter, avšak obsahuje aj edukačné prvky, keďže informuje ľudí o kompetenciách a činnosti ich samosprávy.

Tematický záber aktivít SGI je naozaj široký. Jedným z pilierov sú štrukturálne fondy Európskej únie. V čom je ich hlavný problém vo vzťahu ku transparentnosti a ako sa tomu dá pomôcť?

– Prvá skupina sú problémy súvisiace s pravidlami rozdelenia prostriedkov. Sem patrí celý

proces od vyhlásenia výzvy až po podpis zmluvy s konečným prijímateľom podpory. Existujú neprehľadné a nejasné pravidlá na formálne kritériá predkladania projektov, vzťah riadiaci orgán – žiadateľ je veľmi nevyvážený a dáva príliš veľký priestor pre subjektívne rozhodovanie ministerských úradníkov bez reálnej možnosti odvolania. Ďalšou oblasťou je samotné nastavenie operačných programov. Existujú programy, v ktorých je obrovský záujem o získanie podpory, čo vytvára tlak na rozhodovací proces. Zmena by bola potrebná v miere spolufinancovania, zozname potenciálnych konečných prijímateľov, ako aj systéme riadenia programov. Otázna je podpora súkromným podnikateľom či cestovnému ruchu. Osobitnou oblasťou je verejné obstarávanie v rámci projektov. Obstarávateľ nie je motivovaný znižovať cenu súťažou vo verejnom obstarávaní, keďže má schválené prostriedky v projekte. Sám si stanovuje podmienky verejného obstarávania, čo mu dáva do rúk možnosť prispôbiť si kritériá.

Na konci januára ste spustili doménu s názvom www.odkazprestarostu.sk. Prečo tento projekt a o čo v ňom ide?

– V SGI sme si uvedomili, že je potrebné venovať sa aj novým nástrojom prispievajúcim vyššej transparentnosti a informovanosti. Inšpirovali sme sa vo Veľkej Británii a rozhodli sme sa vyskúšať pilotne v Bratislave webstránku, ktorá uľahčí komunikáciu občan - samospráva. Stránka umožňuje občanom pod jednou strechou nahlasovať problémy zo svojho okolia, ktoré chcú, aby samospráva riešila. Ide o problémy ako napr. čierne skládky, diery na chodníkoch, chýbajúce smetné koše, neodstránené prekážky na chodníkoch či cestách, vraky áut atď. V budúcnosti mienime vyhodnocovať samosprávy práve podľa ich úspešnosti pri riešení podnetov. Rovnako máme ambíciu stránku rozširovať na iné mestá.

Pravdepodobne mediálne najznámejšou aktivitou SGI sú popri vysokých školách tzv. sociálne podniky zriadené vládou.

Prečo ste túto otvorili a na aké problémy ste narazili?

– Tému sme otvorili najmä kvôli prvotným pochybnostiam o efektívnosti tohto nástroja. Po odhalení politických prepojení na stranu Smer a HZDS sme vedeli, že ide o nástroj nielen neefektívny, ale s veľkou pravdepodobnosťou aj rizikový z pohľadu korupcie. Ukázalo sa, že pri verejných obstarávaníach v prípade štyroch z ôsmich sociálnych podnikov sa medzi sebou dohadovali tri firmy a dávali podobné ponuky s tým, že si navzájom rozdelili jednotlivé zákazky. Navyše, sociálne podniky svoje výrobky predávajú, preto sa ich podpora musí riadiť pravidlami o tzv. štátnej pomoci. Tie presne stanovujú, za akých podmienok môže subjekt získavať takúto výhodu na trhu. Naše podozrenie začala prešetrovať Európska komisia, MF SR zastavilo certifikovanie výdavkov spojených so sociálnymi podnikmi. Aj vďaka našej aktivite došlo k zastaveniu preplácania výdavkov a v prípade bardejovského podniku aj k rozviazaniu zmluvy.

Na jar minulého roku ste odštartovali projekt Nové idey pre Slovensko, v rámci ktorého sa zamýšľate nad cestou k modernizácii Slovenska. Čo je hlavným problémom Slovenska na ceste k modernejšej krajine s dobre vládnucou vládou?

– Medzi základné problémy Slovenska patria nefungujúce inštitúcie, zle nastavené systémy, zlý manažment, korupcia. A, samozrejme, odvaha politikov k modernizácii resp. chýbajúca kritická masa na zmenu. Práve projektu Nové idey pre Slovensko má generovať nové myšlienky. To sme chceli dosiahnuť na základe diskusie naprieč politickým spektrom. Raz mesačne sa stretávajú experti venujúci sa rôznym oblastiam a diskutujú na jednu tému ako napr. súdnictvo, korupcia, vysoké školstvo. Našou ambíciou je ich postupné zverejnenie analytických výstupov z týchto oblastí v najbližších mesiacoch, tak aby boli k dispozícii pred a najmä po parlamentných voľbách 2010. Zároveň chystáme stretnutia s expertmi v regiónoch. ◆

Za rozhovor ďakuje
Ivan Rončák